

FYLKESMANNEN I OSLO OG AKERSHUS
MILJØVERNAVDDELINGEN

DIREKTORATET FOR
NATURFORVALTNING

Kalklindeskog

- en utvalgt naturtype -

Kongen på kalkberget. En mangestammet gamling med en avknekt, grov stamme. Fra Bjerkås ved Slemmestad i Asker. Foto: Tor Erik Brandrud.

En bit av «urnaturen»

I mai 2011 fikk områder der det vokser kalklindeskog en lovfestet beskyttelse gjennom en ny forskrift. Kalklindeskog er nå en utvalgt naturtype etter naturmangfoldlovens kapittel 6. Det betyr at slike skogsområder skal bevares, og det er derfor viktig at grunneiere, turgåere, entreprenører, kommuner og andre gjør seg kjent med hvordan kalklindeskog ser ut, typiske voksesteder og hva den lovfestede beskyttelsen betyr i praksis.

Kalklindeskog er svært tørre skogsområder på kalkholdig berggrunn hvor lind og hassel dominerer. Naturtypen er svært sjelden både i Norge og Europa og har status som sårbar i Norsk rødliste for naturtyper 2011.

Lind er et stort løvfellende tre med karakteristiske hjerteformede blader. Treet blomstrer i juli med kremhvite blomster som sitter i små kvaster. Blomstene dufter godt og er rike på nektar. De tiltrekker seg derfor mange insekter.

Lind er treet som «aldri dør». Når en stamme går over ende, kommer det alltid nye skudd fra rota. Til gjengjeld har lind i våre dager nesten ingen evne til å spre seg til nye lokaliteter på grunn av dårlig frøsetting.

Lindeskogen er således noe av den mest uforandrede og stabile «urnaturen» vi har i Norge, og de eldste kalklindeskogene antas å være 6000-7000 år gamle.

Noen av de eldste lindetrærne kan betegnes som «blekksprutlinder» der de med sine grove røtter og gamle stammerester velter seg utover steinblokker.

Kalklindeskog

- «Urnatur» med reliktpreg; over 1000 år gamle linder og lindebestander
- Huser flest truede sopparter i Norge
- Svært sjelden i Norge og Europa
- I sterk tilbakegang siste 50 år

Hjem for mange sjeldne sopparter

I kalklindeskog vokser det mer enn 100 rødlistede sopparter, hvorav halvparten foretrekker slik skog. Disse kalles kalklindeskogsopper.

Dronningberget på Bygdøy, som er den rikeste lokaliteten vi vet om i Norge, huser alene minst 54 slike rødlistearter av sopp. Flere av kalklindesoppene lever på et fåtall lokaliteter i Norge. Disse antas å være gamle restforekomster av store, sammenhengende lindeskoger fra mer enn tusen år tilbake. Artene og naturtypen vurderes derfor som kritisk truet. Siden mange av disse lindene med sine røtter har stått her i flere tusen år, er det et perfekt ekteskap for disse soppene.

Tyngdepunktet er i Oslofjordområdet, og flere nye og unike sopparter er oppdaget her.

Også flere sjeldne og rødlistede insekter foretrekker kalklindeskog.

Norsk rødliste er en oversikt over plante- og dyrearter som på en eller annen måte er trua for fremtidig overlevelse.

Se www.artsdatabanken.no for mer info.

Bilder, ovenfra og ned:

Skaftjordstjerne, en særegen art for kalklindeskog.

Foto: Jon A. Markussen.

Flasset røyksopp er en av få jordsaprophytter som kan betegnes som kalklindeskogsopp.

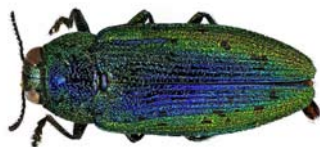
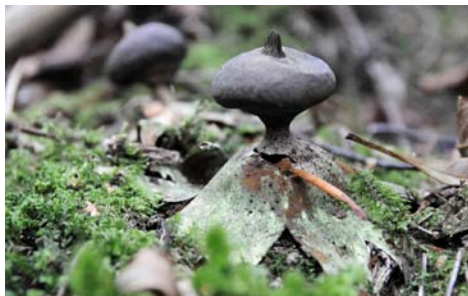
Foto: Inger Kristoffersen.

Osloslørsopp, kjent kun fra fire lokaliteter i Oslo-Ringerike-området. Sjeldnere går det knapt nok an å bli! Foto: Tor Erik Brandrud.

Lindeslørsopp er en utpreget Oslofjordsart, beskrevet som ny for vitenskapen fra Løkkeåsen i Bærum. Foto: Inger Kristoffersen.

Lindepraktbiller er sjelden og knyttet til lindetrær.

Foto: Karsten Sund, Naturhistorisk Museum, UiO.

Utbredelse

Kalklindeskog er en meget sjelden naturtype. Med sine få og små forekomster har de preg av å være relikter, dvs. restforekomster etter større lindeskoger som fantes i Oslofjordområdet for flere tusen år siden. Naturtypen er i Norge kjent fra drøyt 80 forekomster med tyngdepunkt i indre Oslofjord.

Mer eller mindre lindedominert skog på kalk er så langt ellers bare funnet i Sverige, England, Tsjekkia og Sveits, men lokalitetene er færre og områdene relativt små.

Norge er således hovedområdet i Europa for kalklindeskog! Naturtypen er sjelden og Norge har et internasjonalt ansvar for å ta vare på kalklindeskogen og de svært spesielle artene som hører til der.

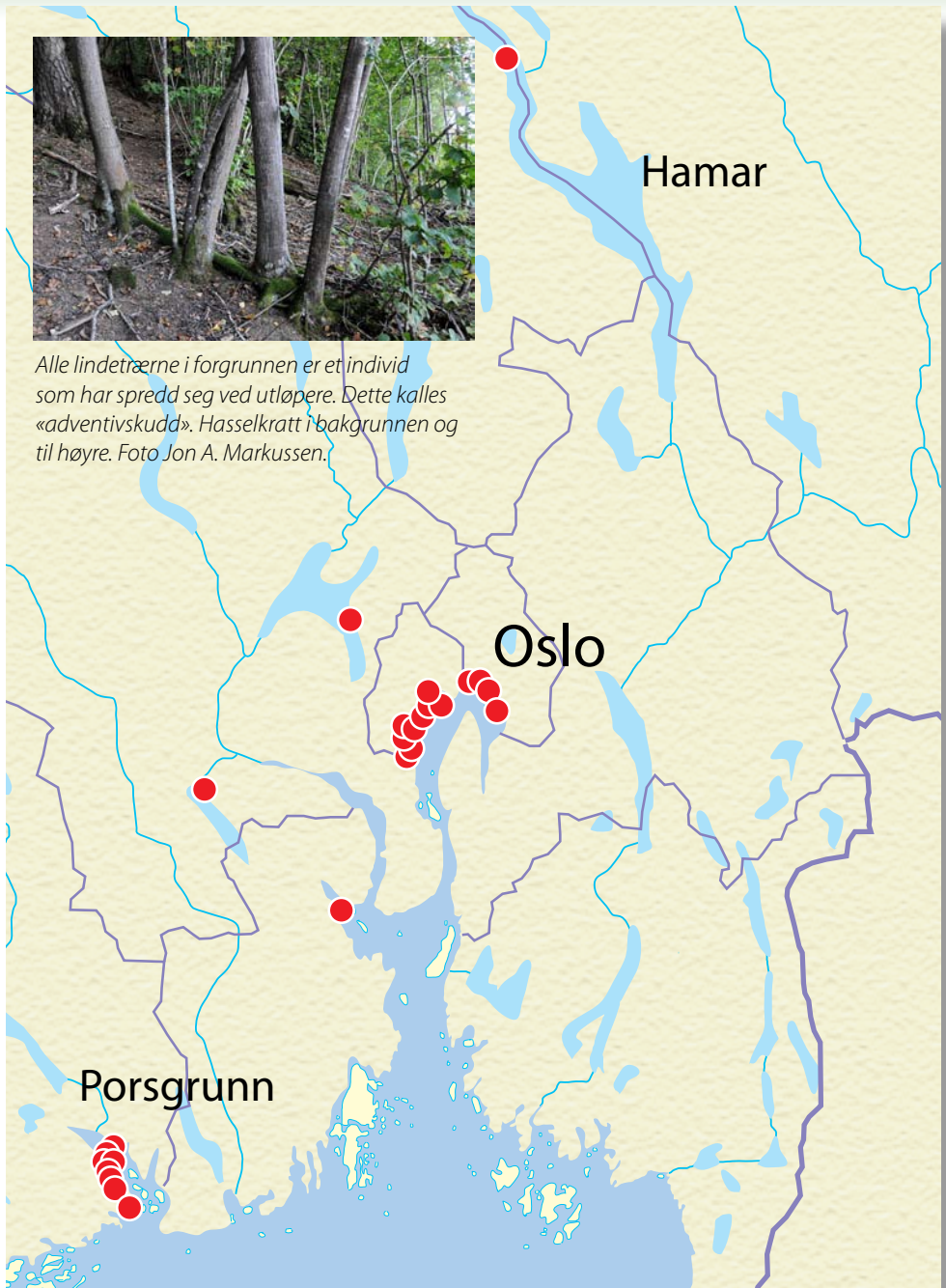
Foto: Jon Markussen

Kalklindeskog med hasselkratt i Løknesskogen naturreservat i Asker. Foto: Jon A. Markussen.

Alle lindetrærne i forgrunnen er et individ som har spredd seg ved utløpere. Dette kalles «adventivskudd». Hasselkratt i bakgrunnen og til høyre. Foto Jon A. Markussen.

Totalutbredelsen av lindeskoger i Norge. Merk den sterke tilknytningen til sjø- og kystnære områder i det geologiske området som kalles Oslofeltet.

Naturtype med lovfestet beskyttelse

Kalklindeskog er ofte knyttet til små bergheng/kalkhyller. Lindetrærne vokser gjerne i bergsprekker og sender røttene sine ned i jordsmonnet under. Hitterød ved Frierfjorden, Porsgrunn. Foto: Tor Erik Brandrud.

I forskrift av 13. mai 2011 ble kalklindeskog utpekt til utvalgt naturtype etter naturmangfoldlovens kapittel 6. Utvalgt naturtype er en juridisk beskyttelse som gis til naturtyper som er truet og er levested for sjeldne arter eller som Norge har et internasjonalt ansvar for. Formålet er å ivareta mangfoldet innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det arts mangfold og de økologiske prosessene som kjenner seg den enkelte naturtype. Kalklindeskog omfatter kalkskogmark dominert av lind eller i samdominans med hassel/eik.

Merk:

- *I en utvalgt naturtype skal det tas særskilt hensyn, og det skal ikke gjøres tiltak i kalklindeskog som kan skade forekomstens økologiske tilstand. Både grunneiere, kommuner og entreprenører har en aktsomhetsplikt for å hindre tiltak som kan føre til at kalklindeskogforekomster ødelegges.*
- *Det er meldeplikt til kommunen for alle skog- og jordbrukstiltak som er planlagt i en utvalgt naturtype, og tilbakemelding skal foreligge før tiltaket utføres, normalt har kommunen 3 uker til å gi dette. Dette er nærmere beskrevet i naturmangfoldloven §§ 54 og 55.*

Trusler og tiltak for å sikre kalklindeskog i Norge

Kalklindeskogene forsvinner

Kalklindeskog befinner seg i stor grad i områder med høy befolkningstetthet og stort arealpress. Derfor har det vært en kraftig reduksjon av naturtypen som følge av nedbygging.

Reduksjonen er en betydelig trussel for kalklindeskogen og tilhørende biomangfold, fordi skogstypen i svært liten grad har evne til nydannelse. «Villahogst» for å forbedre utsikt er også en trussel noen steder.

Flere av de større, velutviklede kalklindeskoglokalitetene er i dag vernet eller foreslått vernet som naturreservat, men dette er ikke tilstrekkelig for å beskytte naturtypen. Derfor har den nå fått status som utvalgt naturtype.

Ikke tillatt med skadelige inngrep

Er du grunneier eller forvalter av en kalklindeskog, har du et ansvar for å unngå forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstens økologiske tilstand. Det er meldeplikt til kommunen for inngrep som kan gjøre skade i kalklindeskoger. Inngrep skal ikke gjennomføres før kommunen har gitt tilbagemelding.

Midler til skjøtsel

Det kan være behov for skjøtsel eksempelvis for å opprettholde et relativt åpent preg og hindre tilgroing. Spesielt framvekst av gran og edelgran kan være en trussel mot kalklindeskoger. Det kan søkes midler til skjøtsel av kalklindeskog gjennom tilskuddsordningen for utvalgte naturtyper. Det er Fylkesmannen som behandler søknadene. Les mer om tilskuddsmidler for utvalgte naturtyper på www.dirnat.no.

Spireodden naturreservat i Asker. Reservatet huser kalklindeskog, kalkfuruskog og kalktørrenger, samt betydelige geologiske verneverdier. Foto: Tor Erik Brandrud.

Informasjon

Fylkesmannen i Oslo og Akershus har det koordinerende ansvaret for arbeidet med nasjonal handlingsplan for kalklindeskog.

Naturmangfoldloven med forskrifter finnes på www.lovdata.no

Handlingsplanen for kalklindeskog kan leses her: www.dirnat.no

Har du opplysninger om naturtypen kan du ta kontakt med din lokale Fylkesmann.

Informasjon om kalklindeskog og andre naturtyper finner du på Artsdatabankens nettsider: www.artsdatabanken.no

Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Miljøvernavdelingen

Postboks 8111 Dep, 0032 Oslo

Telefon: 22 00 35 00

E-post: postmottak@fmoa.no

www.fylkesmannen.no/OsloogAkershus

Foto bakside: Kongen på kalkberget II. En «blekksprutlind» med flere generasjoner stammer. Fra Djuptrekkodden ved Slemmestad i Asker.
Foto forside: Kalklindeskog på Brønnøya i Asker. Slike forekomster finnes knapt ellers i Europa. Begge foto: Tor Erik Brandrud.
Utforming: Trond Haugskott og miljøvernavdelingen FMOA 2011